

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
VIEŠOJO VALDYMO GRUPĖ
PAŽYMA

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS NACIONALINIO PRANEŠĖJO KOVOS SU PREKYBA
ŽMONĖMIS KLAUSIMAIS INFORMACIJOS APIE KOVOS SU PREKYBA ŽMONĖMIS
SITUACIJĄ IR PASIŪLYMŲ DĖL TOLESNĖS LIETUVOS RESPUBLIKOS PAŽANGOS
KOVOJANT SU PREKYBA ŽMONĖMIS

2021-03-24 Nr.

Vilnius

1.Rengėjas. Vidaus reikalų ministerija.

2.Dabartinė situacija. Įgyvendindama Europos Parlamento ir Tarybos sprendimus Vyriausybė 2016 m. lapkričio 23 d. nutarimu Nr. 1161 įtvirtino, kad Lietuvos Respublikos nacionalinį pranešėją kovos su prekyba žmonėmis klausimais (toliau – Nacionalinis pranešėjas) skiria vidaus reikalų ministras, Nacionaliniam pranešėjui pavedė vidaus reikalų ministro nustatyta tvarka rinkti ir skelbti statistinius duomenis ir kitą informaciją apie prekybos žmonėmis situaciją ir kovos su prekyba žmonėmis priemones bei veiksmus, o taip pat kitą aktualią informaciją, susijusią su kova su prekyba žmonėmis Lietuvoje, atstovauti ES. Vidaus reikalų ministrui pavesta kasmet iki kovo 1 d. pateikti Vyriausybei nacionalinio pranešėjo kovos su prekyba žmonėmis klausimais parengtą informaciją apie kovos su prekyba žmonėmis situaciją ir pasiūlymus dėl tolesnės Lietuvos Respublikos pažangos kovoiant su prekyba žmonėmis.

3. Esmė. Teikiamoje apžvalgoje pristatoma apibendrinta informacija apie situaciją kovos su prekyba žmonėmis srityje Lietuvoje 2020 metais, t. y. apie vykdytus ikiteisminius tyrimus, tendencijas ir teismų sprendimus bei vykdytas kovos su prekyba žmonėmis priemones ir veiksmus, atsižvelgiant į pagrindines kovos su prekyba žmonėmis sritis: prekybos žmonėmis prevenciją, pagalbą nukentėjusiems ar galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis asmenims bei jų teisių apsaugą, specialistų kvalifikacijos tobulinimą ir partnerystės stiprinimą, kovos su prekyba žmonėmis koordinavimą nacionaliniu lygmeniu.

Informacijoje pažymimi šie statistiniai duomenys bei tendencijos:

- 2020 metais Lietuvoje buvo vykdyta 41 proc. mažiau ikiteisminių tyrimų ir pradėta 31 proc. mažiau ikiteisminių tyrimų dėl prekybos žmonėmis nei 2019 metais;

- 2020 metais pradėti ikiteisminiai tyrimai dėl prekybos žmonėmis nusikalstamoms veikoms (daugiausia pradėtų ikiteisminių tyrimų), priverstiniam darbui, seksualiniam išnaudojimui, seksualiniam išnaudojimui ir elgetavimui, priverstinėms santuokoms;

- asmenų išnaudojimo prekybai žmonėmis formų tendencijos Lietuvoje išlieka tos pačios - priešingai nei beveik visoje Europos Sąjungoje, Lietuvoje vyrauja prekybos žmonėmis ne seksualiniam išnaudojimui formos;

- daugiausia nukentėjusių asmenų nuo prekybos žmonėmis priklausė 21-30 metų amžiaus grupei ir buvo išnaudojami prekybai žmonėmis seksualiniam išnaudojimui, priverstiniam darbui, nusikalstamoms veikoms, priverstinei santuokai;

- 75 proc. visų nukentėjusių asmenų nuo prekybos žmonėmis pagrindine tikslo valstybe buvo Lietuvos Respublika t. y. daugiausia nuo prekybos žmonėmis nusikaltimo nukentėta šalies

viduje. Taip pat Lietuvos Respublikos piliečiai buvo išnaudojami ir užsienio šalyse: Vokietijoje, Jungtinėje Karalystėje ir Jungtinėse Amerikos Valstijose;

- 2020 metais nuo prekybos žmonėmis nukentėjo daugiau moterų (66 proc. visų nukentėjusiųjų) nei vyrų. Taip pat nukentėjo ir 1 nepilnametis;

- vietovės, kuriose buvo verbuojama išnaudoti prekybai žmonėmis: Vilnius, Panevėžys, Kaunas, Klaipėda, Mažeikiai, Zarasai, Šalčininkai;

- pagrindinėmis priežastimis, kodėl nukentėjusieji priėmė prekeivių žmonėmis pasiūlymus, buvo jų pažeidžiamumas (91 proc. visų nukentėjusiųjų) ir apgaulė (61 proc. visų nukentėjusiųjų);

- nukentėjusieji nuo prekybos žmonėmis dažniausiai buvo verbuojami žodžiu, rečiau - internetu ar per skelbimus;

- 2020 metais Lietuvos pirmosios instancijos teismams buvo perduotos 9 baudžiamosios bylos (55,5proc. daugiau nei 2019 metais);

- pirmosios instancijos teismuose buvo išnagrinėtos 5 bylos dėl prekybos žmonėmis išnaudojimo priverstiniam darbui ar paslaugoms ir nuteista 17 asmenų (vyrų). Daugiausia nuteista asmenų už prekybą žmonėmis priverstiniam darbui.

2020 m. Lietuvoje buvo vykdytos šios prevencinės priemonės: socialinės kampanijos per radiją ir televiziją, informaciniai renginiai, informacijos viešinimas socialiniuose tinkluose ir interneto svetainėse, dalomosios medžiagos platinimas ir kitos iniciatyvos.

Apibendrinus institucijų vykdytas priemones ir veiksmus daromos išvados:

- kompleksinei pagalbai nukentėjusiesiems ar galėjusiesiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis skirta iš valstybės biudžeto 240 100 eurų (2019 m. - 190 tūkst. eurų);

- dažniausiai NVO nukentėjusioms ar galėjusioms nukentėti nuo prekybos žmonėmis aukoms teikia tokią pagalbą: aprūpina būtiniausiais daiktais, integruoja į visuomenę, tvarko asmens dokumentus, teikia teisinę ir psichologinę pagalbą;

- 2020 metais kvalifikaciją tobulino įvairiuose mokymuose ir seminaruose apie 950 specialistų, kuriems dėl darbo pobūdžio tenka ar gali tekti bendrauti su nukentėjusiais ar galėjusiais nukentėti nuo prekybos žmonėmis asmenimis;

- ateiityje Lietuvoje tikėtinos prekybos žmonėmis tendencijos: žmonių verbavimas įvairioms nusikalstamoms veikoms daryti, trečiųjų šalių piliečių išnaudojimas priverstiniam darbui ir seksualiniam išnaudojimui Lietuvos Respublikos teritorijoje, vaikų išnaudojimas, priverstinės santuokos, išnaudojimas organų donorystei.

Atsižvelgiant į šias išvadas atsakingoms valstybės institucijoms pateikiami pasiūlymai ir rekomendacijos dėl tolesnės pažangos kovojant su prekyba žmonėmis:

1. Siekiant išsiaiškinti pradedamų ikiteisminių tyrimų skaičiaus mažėjimo priežastis, rekomenduotinas išsamus sociologinis tyrimas, apimantis visą referavimo mechanizmo struktūros analizę.

2. Siekiant didinti visuomenės informuotumą apie prekybos žmonėmis problematiką, taip prisidedant prie problemos žinomumo ir prevencijos, ir atsižvelgiant į prekybos žmonėmis dinamiškumą, siūlytina užtikrinti įvairių institucijų individualizuotų, orientuotų į tikslines prekybos žmonėmis grupes inovatyvių švietimo priemonių informacijos sklaidą ir tos informacijos skelbimą

organizuoti vienoje bendroje informacinėje platformoje. Šiam tikslui gali būti naudojama VRM prekybos žmonėmis mokymų platforma.

3. Siūlytina sukurti savivaldybių kovos su prekyba žmonėmis koordinatorių ar jiems prilygstančių asmenų neformalų bendradarbiavimo tinklą, siekiant sustiprinti savivaldybių kovos su prekyba žmonėmis veiksmų derinimą nacionaliniu lygmeniu, informacijos sklaidą, dalijimąsi metodinėmis rekomendacijomis ir kt.

4. Užtikrinti, kad vykdant švietimą ir bendrąją prevenciją prekybos žmonėmis srityje ypatingas dėmesys būtų skiriamas 21-30 metų amžiaus grupei ir socialiai pažeidžiamiesiems asmenims: su negalia (ypač merginoms ir moterims su protine negalia), turintiems nusikalstamą praeitį, laisvės atėmimo vietose esantiems asmenims, turintiems priklausomybių ir finansinių skolų).

5. Užtikrinti, kad švietimas ir bendroji prevencija prekybos žmonėmis srityje būtų orientuota į visas prekybos žmonėmis formas, įskaitant ir organų donorystę.

6. Siekiant užtikrinti didesnę atpažintų nuo prekybos žmonėmis nukentėjusiųjų skaičių, rekomenduotina nuolat organizuoti kvalifikacijos kėlimo renginius specialistams, kurie dėl savo darbo pobūdžio gali bendrauti su nukentėjusiais ar galėjusiais nukentėti nuo prekybos žmonėmis.

Pridedamas Vyriausybės pasitarimo protokolas, kuriame atsakingoms valstybės institucijoms ir įstaigoms siūloma įvertinti Nacionalinio pranešėjo kovos su prekyba žmonėmis klausimais pateiktus pasiūlymus dėl tolesnės Lietuvos Respublikos pažangos kovoje su prekyba žmonėmis ir pagal kompetenciją informaciją apie planuojamas priemones ir veiksmus pateikti Vidaus reikalų ministerijai.

4. Dalykinio vertinimo išvada: Atkreiptinas dėmesys, kad teikiamoje apžvalgoje pasigendama informacijos, kaip atsakingos institucijos įvykdė Nacionalinio pranešėjo pasiūlymus, kuriems Vyriausybė pritarė svarstydamą praėjusių metų apžvalgą, todėl būtų tikslinga šią informaciją pateikti papildomai.

Kartu siūlytina patikslinti Vyriausybės pasitarimo protokolą, jame įvardijant ir konkretizuojant pasiūlymus atsakingoms institucijoms dėl tolesnės pažangos kovoje su prekyba žmonėmis, kurie dabar pateikiami apžvalgoje.

Siūlome svarstyti tarpinstituciniame pasitarime.

Skyriaus patarėja

Aušrina Genienė

Aušrina Genienė, tel. 8 706 63 769, el. p. ausrina.geniene@lr.lt